

Секція: Розвиток продуктивних сил та регіональна економіка

Бербец В.В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри технологічної освіти

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини,

м. Умань, Україна

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ НА РОБІТНИЧІ ПРОФЕСІЇ

До основних напрямів реформування змісту технологічної та профільної підготовки школярів включено профорієнтаційну складову, що забезпечує можливість професійного самовизначення учнівської молоді до закінчення загальноосвітнього навчального закладу, підводить учня до свідомого вибору професії та обрання відповідного навчального закладу для отримання професійної освіти. Такі завдання визначені для загальноосвітньої школи загалом та технологічної освіти зокрема, оскільки динамічні зміни у кон'юктурі ринку та ринку праці вимагають від випускника свідомого вибору професії з урахуванням суспільно-економічних умов середовища.

Саме тому метою даної публікації є визначення ролі вчителя технологій у професійному самовизначенні школярів на професії затребувані на ринку праці.

Дослідженню даної проблеми присвячені наукові праці Н. Борецька, О. Грішнова, С. Кисельова, А. Колот, Е. Лібанова,, Л. Лісогор, Н. Лук'янченко, І. Назимова, І. Новак, Т. Пазюченко, І. Петрова, В. Подшивалкіна, М. Чистяков, В. Ярошенко.

Важливу роль в організації професійного самовизначення та здійсненні професійної орієнтації учнів в школі належить вчителю технологій. Його технологічна підготовка дозволяє орієнтуватися в загальних закономірностях будови, налаштування та застосування технічних об'єктів та пристроїв,

розуміти перспективи та шляхи науково-технічного прогресу в різних галузях виробництва. Одним із завдань змісту технологічної освіти є створення умов для професійного самовизначення, обґрунтованого вибору професії з урахуванням власних здібностей, уподобань та інтересів учнів. Відповідно до цих завдань вчитель технологій повинен здійснювати профорієнтаційну роботу для реалізації змісту програми на заняттях з трудового навчання.

Трудове навчання та технології дає можливість вчителю ознайомити учнів з багатьма професіями, виховати інтерес до них. Особлива цінність технологічної підготовки полягає в профорієнтаційній роботі тому, що на уроках школярі не тільки одержують систему політехнічних знання, але в процесі створення конкретних об'єктів проектування, які мають корисну значимість, в них формуються спеціальні вміння та навички, проходять період професійних проб своїх сил у практичній діяльності, розвивають професійні інтереси та здібності. Вчитель технологій повинен організувати роботу так, щоб виник стійкий інтерес до вибору професії. Зрозуміло, що практично кожен школяр знає про існування таких розповсюджених професій, як токарь, столяр, кухар тощо, а також знає у деякій мірі специфіку діяльності робітників цих професій. Однак одна справа знати, а інша – самому виготовити виріб, який несе певну користь та ще й має привабливий зовнішній вигляд. Виникаючі у підлітка почуття радості, успіху, гордості за виконану роботу, від того, що він зробив щось своїми руками потрібне собі або людям, ні з чим не порівняти. Саме тому перед вчителем технологій постає завдання організувати роботу учнів на уроці таким чином, щоб у кожного з них сформувалася впевненість у собі, здатність та бажання виконувати той чи інший вид трудової діяльності з урахуванням власних інтересів. Вчитель повинен підбирати такі завдання та вироби, які б відповідали нахилам та здібностям учня і були йому цікаві, тоді процес засвоєння знань, формування вмінь та навичок буде відбуватися ефективно та продуктивно [4, с. 21].

У своїй педагогічній діяльності вчителю технологій необхідно використовувати такі форми і методи організації навчально-трудової

діяльності, які забезпечують найбільшу активність і самостійність учнів в оволодінні знаннями та особливо у формуванні трудових вмінь. До них відносяться виконання проектів, лабораторних та практичних робіт, екскурсії на виробництво, що включають у себе самостійні спостереження, досліди, аналізи, розрахунки, вирішення виробничих завдань, безпосередня продуктивна праця. Учитель знайомить та сприяє усвідомленню школярами не тільки світу професій, але й з економікою, організацією, технікою та технологією виробництва, шляхами освоєння професій.

Запровадження методу проектів в технологічній підготовці дає змогу зорієнтуватися учням у великому спектрі професій і взагалі спрямовує їх на самостійну роботу та вибір професії. Під час складання проекту учень може проаналізувати та співставити свої здібності з тими, які наприклад необхідні інженеру, проектувальнику, а вчитель аналізуючи досягнення школяра може **судити** про його нахили до цього виду професійної діяльності. Загалом, на своїх уроках вчитель технологій має можливість спостерігати за кожним учнем, бачити його відношення до виконуваної роботи, виявляти інтереси, здібності, що важливо в організації та проведенні профорієнтаційних заходів. Від уміння вчителя спостерігати залежить їхня результативність.

Саме вчитель технологій у процесі продуктивної праці, спостерігаючи за учнями, може виявляти найбільш здатних "токарів", "слюсарів" й інших фахівців, що безсумнівно дуже важливо для здійснення профорієнтації школярів, та подальшої успішної професійної діяльності за обраною професією [2, с. 197.].

Важлива й інша сторона діяльності вчителі технологій. У процесі технологічної підготовки він логічно може пов'язувати відомості про професійну діяльність з вивченням конкретних тем. Так, при вивченні електротехніки вчитель може вказати на значення електроенергії, способи її виробництва, передачі та використання, пояснити, що відповідно до цього й професії даної галузі розділяються на три більші групи. До першої відносяться професії, пов'язані з виробництвом електротехнічного устаткування,

електричних машин, апаратів, приладів (наладчик, електромонтер-обмотник, ізолювальник тощо), друга – пов'язані з передачею електроенергії (електромонтер підстанцій, електромонтер по експлуатації мереж тощо), до третьої – професії, пов'язані з використанням електроенергії (слюсар-електромонтажник, електромонтер-ремонтник). Вчитель звертає увагу учнів на перспективи розвитку цих груп професій, на зростаючі вимоги, на необхідність глибоких і системних знань по електротехніці, фізиці, хімії, математиці.

При вивченні тем з ручної та механічної обробки деревини вчитель знайомить учнів із професіями деревообробної промисловості, при вивченні тем по обробці металів – із професіями машинобудування й металургії.

Однак, вирішальним фактором у профорієнтаційній роботі є сама особистість вчителя технологій. Сукупність особистих якостей вчителя, його знання, уміння та навички, постійно збагачувані спостереженнями і аналізом своєї роботи та роботи своїх колег, вивчення передового досвіду визначають його педагогічну майстерність, високу кваліфікацію і компетентність у роботі.

Таким чином, дані вимоги передбачають відповідну теоретичну і практичну підготовку вчителя-предметника до проведення профорієнтаційної роботи в межах свого предмета. Теоретична підготовка передбачає передусім знання мети, завдань профорієнтації, методів її здійснення в умовах викладання трудового навчання та технологій, психолого-педагогічних основ професійного самовизначення школярів. Практична підготовка передбачає озброєння вчителя методикою профорієнтаційної роботи в умовах технологічної підготовки школярів, уміннями та навичками проведення різних заходів (бесід, зустрічей, екскурсій). При цьому в шкільній майстерні повинні бути підібрані методичні рекомендації, розробки та плани проведення різних заходів.

Отже, вчитель технологій є однією з ключових фігур в системі професійного самовизначення учнівської молоді, рушійною силою яка направляє та корегує професійний вибір школяра на найбільш затребувані суспільством професії, створюючи умови для подальшої професійної та особистісної самореалізації в соціально-економічному середовищі.

Список використаної літератури:

1. Барікашвілі І. І. Психологічні основи профорієнтації і професійного самовизначення / І.І.Барікашвілі / під. заг. наук. ред.д.пед.н., проф., акад. РАО І.М.Старікова : навчальний посібник. – К. : «Видавничий дім «Професіонал», 2009. – 208 с.
2. Жерноклеєв І. В. Ділова гра – як засіб професійного самовиховання школярів на уроках трудового навчання / І. В. Жерноклеєв // Наукові записки НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2001. – Випуск 40. – С. 196–198.
3. Пряжников Н. С. Профессиональная и личностное самоопределение / Н. С. Пряжников. – М. : Ин-т практической психологии, 1996. – 256 с.
4. Рибалка В.В. Особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників : монографія / В.В.Рибалка. – К. : Демур, 1998. — 160 с.